

ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีเนื้อที่ ที่เหมาะสมแก่การเกษตรประมาณ ร้อยละ 60 ของเนื้อที่ทั้งประเทศ (ปรีชา วาณิช, 2532 : 43-48) ประชากรส่วนใหญ่ ของประเทศ อาศัยอยู่ในชนบท และประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ซึ่งเป็นอาชีพที่เป็น แหล่งที่มาของปัจจัยสี่ ตั้งแต่อดีตมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น การเกษตรของไทยอยู่ใน ระบบเกษตรกรรมพื้นบ้าน ประชากรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรซึ่งผลิตเพื่อบริโภคเอง เมื่อ เหลือจากบริโภคจึงจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนกับสิ่งที่ต้องการ เมื่อประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญา บาวริง ในปี พ.ศ. 2398 ในสมัยรัชกาลที่ 4 ประเทศไทยได้เปิดการค้าขายกับต่างประเทศ โดยเฉพาะการผลิตข้าวเพื่อการส่งออกทำให้เกษตรกรผลิตข้าวเพื่อขายมากขึ้น เมื่อระบบ เกษตรกรรมสมัยใหม่ขยายตัวมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2464 เป็นต้นมา มีผล ทำให้การผลิตสินค้าเกษตรที่ไม่ใช้บริโภคเองเพิ่มขึ้น เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ บอ มันสำปะหลัง ยางพารา เป็นต้น รัฐบาลได้มุ่งที่จะส่งเสริมการผลิตเพื่อขายและการส่งออกขาย ต่างประเทศอย่างจริงจัง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ แห่งชาติ ฉบับที่ 1 ตลอดจนกระทั่งฉบับที่ 6 ควบคู่ไปกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการเกษตร แผนใหม่ (เดชา ศิริภัทร, 12-13)

จากอดีตถึงปัจจุบัน ผลผลิตจากภาคเกษตรของประเทศสามารถที่จะเลี้ยงประชากรใน ประเทศอย่างเพียงพอ อีกทั้งยังเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญ และเป็นรายได้ส่วนใหญ่ของประเทศ ดังนั้น สภาวะทางเศรษฐกิจสังคมและความมั่นคงทางการเมืองของประเทศ จึงขึ้นอยู่กับภาค เกษตรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5, 2527 : 2) และจากการสรุปผลการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ได้ส่งผลให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวอย่างมั่นคงและมีเสถียรภาพ และฐานะการเงิน การคลังของประเทศดีขึ้น ทำให้คนไทยโดยทั่วไปมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม ในแผน

พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ได้กำหนดเป้าหมายการขยายตัวทางเศรษฐกิจ กำหนดให้สาขาเกษตรกรรม ขยายตัวเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3.4 ต่อปี และกำหนดแนวทางการพัฒนาเกษตร โดยเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และปรับโครงสร้างการผลิตการเกษตร และผลิตผลการเกษตรที่มีมูลค่าเพิ่มสูง ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดด้วยการปรับระบบการเพาะปลูกและระบบไร่นา ส่งเสริมการผลิตสาขาประมง ปศุสัตว์ และป่าเศรษฐกิจให้เข้ามา มีบทบาทในการพัฒนาการผลิต และแปรรูปสินค้าเกษตรมากขึ้น ทั้งนี้ จะต้องกำหนดนโยบายการใช้ที่ดินเขตเกษตรกรรมให้สามารถทำการเกษตร ตามศักยภาพของพื้นที่ กำหนดส่งเสริมการใช้น้ำชลประทาน และการจัดเก็บค่าใช้น้ำ ตลอดจนนโยบายการค้าและการผลิตปุ๋ยเคมีในประเทศ ให้ชัดเจน และสนับสนุนเอกชนในการวิจัยพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ เครื่องจักรกลการเกษตร เพื่อยกระดับเทคโนโลยีการเกษตรควบคู่ไปด้วย

จะเห็นได้ว่ารัฐบาล ได้ตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญของอาชีพเกษตรกรรม ว่าเป็นอาชีพที่มีบทบาทและความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและความมั่นคง จะเน้นการจัดการศึกษาของรัฐจึงได้มีการจัดการศึกษาเกษตรกรรมในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาวิชาเกษตรกรรมในโรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษา วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย รวมทั้งการจัดการศึกษานอกระบบ (หน่วยศึกษานิตเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5, 2527 : 1) เพื่อให้บุคคลเหล่านี้ ได้น้ำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ ตลอดจนเทคโนโลยีสมัยใหม่ ไปใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เมื่อจบการศึกษาไปแล้ว แต่ในสภาพความเป็นจริง ในปัจจุบัน การศึกษาเกษตรกรรมในระดับมหาวิทยาลัยเท่านั้น ที่ได้รับความสนใจจากนักเรียนเป็นจำนวนมากที่จะเข้าศึกษาหาความรู้ เพื่อจะได้นำไปประกอบอาชีพ ซึ่งมหาวิทยาลัยสามารถรับได้เพียงบางส่วนเท่านั้น แต่ในทางตรงกันข้าม การศึกษาเกษตรกรรมในระดับวิทยาลัยและระดับมัธยมศึกษา กลับไม่ได้รับความสนใจ มีจำนวนผู้เข้าศึกษาต่อในระดับวิทยาลัยเกษตรกรรมลดน้อยลง และในระดับมัธยมศึกษา นักเรียนเลือกเรียนแผนเกษตรกรรม ลดน้อยลงเช่นกัน อีกทั้งผู้ที่จบการศึกษาในระดับวิทยาลัยและระดับมัธยมศึกษา ไปแล้วไม่ได้เลือกประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่มีในชุมชน

จังหวัดพังงา เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีสภาพพื้นที่และภูมิประเทศส่วนใหญ่ของจังหวัดมีความเหมาะสมและเอื้ออำนวย ต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักจากร้อยละ 83 ของประชาชนทั้งหมด รายได้ส่วนใหญ่ของ

จังหวัดพังงาในปัจจุบันจึงมาจากการเกษตรกรรมจากผลิตภัณฑ์รวมของจังหวัดทั้งสิ้น 66,559,438,000 บาท เป็นรายได้จากสาขาเกษตร ประมาณร้อยละ 45.79 (สำนักงานแรงงาน จังหวัดพังงา, 2533 : 8) และจากการสำรวจ และติดตามผล ตลอดถึงการสัมภาษณ์ ครู-อาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเกษตรกรรม รวมทั้งประสบการณ์ การทำงานด้าน การศึกษาเกษตรกรรม ในจังหวัดพังงา ของผู้วิจัยเอง พบว่า นักเรียนที่ผ่านการศึกษาก่อเกษตรกรรม โดยเฉพาะนักเรียนที่ผ่านโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศในโรงเรียนมัธยมศึกษาของจังหวัดพังงา เมื่อจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปแล้ว หรือมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือสายอาชีพเกษตร นักเรียนเหล่านี้มีเพียงจำนวนน้อยที่เลือกประกอบอาชีพเกษตรกรรมในชุมชน (สัมภาษณ์ครูแนะแนวและครูเกษตร โรงเรียนมัธยมในจังหวัดพังงา, 2533) ซึ่งเป็นอาชีพที่มีความสำคัญในการพัฒนาประเทศ และเป็นแหล่งที่มาของปัจจัยสี่ ทั้งที่สภาพพื้นที่เอื้ออำนวยให้

จากความเป็นมาของปัญหาและปัญหา นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายที่ผ่านการศึกษาก่อเกษตรกรรม และโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ เมื่อจบการศึกษาไปแล้ว มีเพียงจำนวนน้อยที่เลือกประกอบอาชีพเกษตรกรรมในชุมชน ซึ่งไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ทิศทางการจัดการศึกษา และจุดเน้นของกรมสามัญศึกษา

จากเหตุผลความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัย มีความสนใจที่จะศึกษาว่ามีปัจจัยอะไรที่มีผลต่อการเลือกประกอบอาชีพเกษตรกรรมในชุมชนของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ในจังหวัดพังงา เพื่อจะนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยดังกล่าว ไปใช้ในการวางแผนการจัดการศึกษาก่อเกษตรกรรม ให้สอดคล้องกับการพัฒนาการขยายตัวทางเศรษฐกิจสาขาเกษตรกรรม การพัฒนาเกษตร และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการศึกษาที่มุ่งเน้นเร่งกระจายโอกาสและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรับหลักสูตร เน้นการฝึกทักษะและเพิ่มพูนความรู้ด้านอาชีพให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การพัฒนาการศึกษาด้านวิชาชีพ

อารีรัตน์ วัฒนสิน (2532 : 27-29) กล่าวว่า การพัฒนาการศึกษาด้านวิชาชีพเป็นสิ่งสำคัญ เพราะปัญหาสำคัญขณะนี้คือการว่างงาน เด็กที่จบการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงอุดมศึกษา เมื่อจบการศึกษาแล้ว ไม่มีแหล่งรองรับและไม่สามารถนำความรู้ที่เรียนมาไปประกอบอาชีพได้ เนื่องจากการเตรียมผู้โลกอาชีพไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้เสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพที่ผสมผสานการปฏิบัติจริงในโรงเรียน และหลักการในการเตรียมเยาวชนเข้าสู่อาชีพ ซึ่งเป็นผลมาจากการประชุมปฏิบัติการ เรื่องการพัฒนาวิธีการ รูปแบบ โครงสร้างเพื่อเตรียมเยาวชนเข้าสู่อาชีพ ทั้งระดับประถมและมัธยมดังนี้

ระดับประถม

รูปแบบที่ 1 ฝึกการทำงานระหว่างเรียน

การฝึกทำงานตามรูปแบบนี้จะฝึกปฏิบัติไปพร้อมกับการเรียนเนื้อหาตามหลักสูตร และจัดให้มีการฝึกปฏิบัติจริงที่บ้านเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

รูปแบบที่ 2 ช่วยอาชีพผู้ปกครองระหว่างเรียน

รูปแบบนี้มุ่งเน้นการช่วยเหลือผู้ปกครองประกอบอาชีพ โดยใช้ความรู้และทักษะอาชีพ จากที่ได้เรียนมาจากโรงเรียน ช่วยพัฒนาอาชีพของผู้ปกครองซึ่งสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมส่วนใหญ่ของประเทศ มุ่งใช้แรงงานในครอบครัวเพื่อประกอบอาชีพ

ระดับมัธยม

การเตรียมเยาวชนระดับมัธยมศึกษาเข้าสู่อาชีพจะเตรียมผู้เรียนให้ตระหนักถึงโลกของอาชีพ มีความรู้เกี่ยวกับงานอาชีพทั่ว ๆ ไป เข้าใจกระบวนการผลิตและจำหน่าย ได้สัมผัสผลงานอาชีพประเภทต่าง ๆ ทราบความต้องการของตลาดแรงงาน และเลือกอาชีพตามความถนัดและความสนใจของตนเองที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น มีเจตคติที่ดีและคุณธรรมในการประกอบอาชีพ

รูปแบบที่ 1 ทพานระหว่างเรียน

การทำงานระหว่างเรียน เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพตาม

หลักสูตร หรือหลักสูตรวิชาอาชีพเพิ่มเติมตามสภาพอาชีพของท้องถิ่น โดยเน้นกระบวนการทำงานที่ได้ผลผลิตออกสู่การจำหน่าย

รูปแบบที่ 2 โรงงานในโรงเรียน

โรงงานในโรงเรียน เป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะ การผลิต การจำหน่ายและการจัดการจากปฏิบัติงานในโรงฝึกงานของโรงเรียนที่มีสภาพการผลิต จำหน่าย หรือบริการอยู่เป็นประจำ และมีรายได้ตามสภาพเศรษฐกิจของท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงในการฝึกทักษะอาชีพและทักษะการจัดการทางอาชีพในสถานประกอบการ

รูปแบบที่ 3 การประกอบอาชีพอิสระระหว่างเรียน

การประกอบอาชีพอิสระระหว่างเรียน เป็นรูปแบบหนึ่งที่มีมุ่งส่งเสริมและพัฒนาอาชีพในท้องถิ่นซึ่งมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น และปัญหาการย้ายถิ่นเข้าสู่เมือง โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเสนอโครงการ

ลักษณะของโครงการหรืองานที่จะฝึกหรือให้นักเรียนได้ปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรู้อรรถ และประสบการณ์ เพื่อที่จะได้ไปประกอบอาชีพในท้องถิ่นได้นั้น สำหรับในระดับโรงเรียนมัธยมมีหลายโครงการ แต่ลักษณะโครงการที่มีกิจกรรมเด่น ชัด และมีจุดประสงค์ เพื่อให้นักเรียนที่ทำโครงการได้รับความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ทางด้านสาขาการเกษตรที่นักเรียนสนใจ เพื่อให้นักเรียนจะได้นำความรู้ไปประกอบอาชีพเกษตร คือ โครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ ตามที่จิตรารัตน์ โพธิ์มาณะ (2523 : 266-269) ได้ให้รายละเอียดไว้ดังนี้

1) ความหมายของโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ มี 2 ประการคือ

1.1) โครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ หมายถึงการปฏิบัติงานการเกษตรของนักเรียนในระหว่างศึกษาเล่าเรียนอยู่ในโรงเรียนและเข้าร่วมโครงการปฏิบัติงานเกษตรที่บ้านนักเรียนภายใต้คำแนะนำของครูเกษตร ครูใหญ่ ผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่น ๆ เพื่อเพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์จากของจริงนับเป็นกิจกรรมแขนงหนึ่งซึ่งจัดให้มีขึ้นอย่างมีระเบียบแบบแผน และแนวปฏิบัติอย่างรัดกุมเป็นขั้น ๆ ไป ตั้งแต่ต้นจนจบ โดยมีลักษณะปฏิบัติการปฏิบัติอย่างบริบูรณ์ตามขั้นตอนของโครงการ

1.2) โครงการเกษตรภายใต้การนิเทศ คือวิธีสอนอย่างหนึ่ง ซึ่งครูทำหน้าที่ เป็นผู้นำแนะแนวทางให้นักเรียนรู้จักวิธีศึกษาค้นคว้า ตลอดจนรู้จักใช้ความคิดแก้ปัญหา

ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ในการสอนด้วยวิธีนี้ครูจะต้องฝึกหัดและแนะแนวทางให้นักเรียนรู้จักวิธีเรียน และรู้จักใช้ความคิด ได้ดีพอที่จะสามารถแก้ปัญหาของตนเองและกลุ่มได้

2) วัตถุประสงค์

- 2.1) เพื่อให้นักเรียนได้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในวิชาเกษตรสาขาที่นักเรียนสนใจเพื่อออกไปประกอบอาชีพได้
- 2.2) เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสหารายได้ในระหว่างการศึกษาระดับเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เตรียมทุนทรัพย์ เครื่องมือการเกษตร พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ จากการทำโครงการเกษตร
- 2.3) เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถที่จะจบออกไปเป็นเกษตรกรชั้นนำในชนบท
- 2.4) เพื่อสร้างบรรยากาศที่ขี้กูงให้เกิดการเรียนรู้ การพัฒนาความคิดริเริ่ม การร่วมมือ การเป็นผู้นำ ฯลฯ

3) ประเภทของโครงการ

- 3.1) โครงการส่วนบุคคล
- 3.2) โครงการกิจกรรมหมู่ หรือโครงการแบบสหกรณ์

3.1) โครงการส่วนบุคคล (Individual Project) แบ่งเป็นโครงการต่าง ๆ ได้ 4 ชนิด

3.1.1) โครงการหลัก หรือโครงการฟาร์มของนักเรียน

(Production Project) หมายถึงโครงการที่ฟาร์มของนักเรียนเอง โดยนักเรียนเป็นผู้ลงทุนของตนเอง นักเรียนมีรายได้หรือผลกำไรจากโครงการนี้จัดได้ว่าเป็นโครงการหลักที่นักเรียนจะได้ศึกษาฝึกทักษะหรือหาประสบการณ์ในสาขาที่นักเรียนสนใจ นักเรียนต้องมีส่วนในการจัดหาหรือจัดดำเนินการให้ครบวงจรการผลิตต้องรู้จักการวางแผนปฏิบัติงานตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการวิเคราะห์งาน หลักการสำคัญของโครงการผลิตประเภทนี้ประกอบไปด้วยหลัก 5 ประการคือ

(1) ลักษณะโครงการเป็นของนักเรียนเอง

(Ownership Project) หรือเป็นโครงการที่นักเรียนอาจมีคนอื่นร่วมเป็นเจ้าของด้วย เช่น บิคารมารดา เพื่อนฝูง แต่นักเรียนต้องมีส่วนเป็นเจ้าของมากกว่าผู้ร่วมงานอื่น ๆ

(2) ต้องเป็นโครงการที่สมบูรณ์อย่างน้อยครบหนึ่งรอบของการผลิต (Productive Cycles)

(3) เป็นโครงการที่มีธุรกิจเพื่อหาผลกำไรในโครงการผลิตนั้น ๆ จะเป็นการเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ก็ตาม ต้องมีความมุ่งมั่นทำให้เกิดผลกำไรขึ้นมา

(4) มีความรับผิดชอบเป็นส่วนใหญ่ หรือทั้งหมดในโครงการนั้น ๆ

(5) เพื่อก่อให้นักเรียนเกิดความสามารถในการผลิตอย่างแท้จริง

3.1.2) โครงการเสริม (Supplementary Project)

โครงการนี้เป็นโครงการที่แยกออกต่างหากจากโครงการผลิตเพื่อเสริมให้นักเรียนมีความรู้ และทักษะให้กว้างขวางยิ่งขึ้นในทางการศึกษา อาชีวเกษตรกรรมแก่นักเรียนด้วย ส่วนมากเป็นโครงการเสริมสั้น ๆ ในระยะหนึ่งปี เช่น การตอนสัตว์ การตัดแต่งกิ่งไม้ผล โครงการเสริมการตอนไก่ โครงการเสริมการปักไข่ เป็นต้น แต่ละโครงการดังกล่าวต้องอยู่ในความดูแลของครูผู้รับผิดชอบทั้งสิ้น ลักษณะที่สำคัญ ๆ ของโครงการเสริมก็คือ

(1) โครงการเสริมเป็นโครงการที่นอกเหนือไปจากโครงการผลิต (Major Project) หรือโครงการปรับปรุง มีลักษณะเป็นโครงการเล็ก ๆ ใช้ระยะเวลาสั้น ๆ แต่มีความสมบูรณ์ในตัว นักเรียนคนหนึ่ง ๆ อาจมีหลายโครงการก็ได้

(2) งานโครงการ ต้องเป็นงานที่เกิดประโยชน์ในด้านการศึกษาอาชีวเกษตรกรรมแก่นักเรียนเอง และมีโอกาสให้ครูผู้สอนได้ฝึกฝนและดูแลด้วย

(3) อาจจะมีกำไรเกิดขึ้นจากโครงการนี้ก็ได้

3.1.3) โครงการปรับปรุง (Improvement Project) คือ

โครงการกิจกรรมต่าง ๆ ที่นักเรียนต้องจัดทำขึ้นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิตในฟาร์มหรือปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัว ในฟาร์ม ให้ดีขึ้น เช่น โครงการปรับปรุงสวนผลไม้ ปรับปรุงทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ปรับปรุงซ่อมแซมเครื่องมือเครื่องใช้ในฟาร์ม ซ่อมแซมและก่อสร้าง

อาคารในฟาร์ม การปรับปรุงพันธุ์สัตว์ ปรับปรุงผลผลิตในฟาร์ม ปรับปรุงดิน การปรับปรุงสวนครัว หรือการเลี้ยงสัตว์หลังบ้านเพื่อให้มีอาหารไว้บริโภคบ้าง ในฟาร์มดังนี้ เป็นต้น

หลักสำคัญในการทำโครงการประเภทนี้คือ

(1) นักเรียนอาจจะไม่ได้เป็นเจ้าของในทรัพย์สินสมบัติของโครงการนี้ และอาจจะไม่มีรายได้ตรงจากโครงการนี้

(2) มีความรับผิดชอบร่วมกับคนอื่นในโครงการ ถึงแม้ว่านักเรียนเป็นเจ้าของโครงการเอง แต่ก็ต้องได้รับความคิดเห็นและแบ่งกันรับผิดชอบร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ด้วย

(3) การปรับปรุงโครงการปานกลางหรือเล็ก เพื่อความเป็นระเบียบในการดำเนินงานฟาร์มและความพอใจในการครองชีพของผู้ทำฟาร์มก็ได้

3.1.4) โครงการฝึกอบรมหรือฝึกงานเพิ่มเติม (Placement for Farm Experiences)

เป็นโครงการที่ต้องการให้นักเรียนอาชีพ เกษตรบางคนหรือทั้งหมดได้มีโอกาสฝึกงานในฟาร์มของเอกชนหรือรัฐบาล นักเรียนไม่อาจทำเป็นโครงการของตนเองได้ เพราะเป็นงานใหญ่ที่มีกิจการที่ต้องการความชำนาญแต่ละหน้าที่ต่าง ๆ กัน เช่น สถานีทดลองพันธุ์ข้าว สถานีขยายพันธุ์พืชหรือหน่วยปราบศัตรูพืช สถานีบำรุงพันธุ์สัตว์ สถานีผสมเทียม ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนอาชีพเกษตรได้มีประสบการณ์และความชำนาญพิเศษตามที่นักเรียนต้องการหรือตามที่ครูเห็นสมควร โครงการนี้จัดได้ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มงานที่จะฝึกและระยะเวลาขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของครูผู้นิเทศ และงานที่จะฝึกบางเรื่อง บางสาขาอาจใช้เวลาน้อย บางเรื่องอาจใช้เวลาเป็นแรมเดือน มิฉะนั้นการฝึกจะไม่ครบวงจรของการผลิต โครงการนี้ครูเกษตรอาจจะแนะนำหรือจัดให้นักเรียนอาชีพเกษตรที่ยากจนไม่มีที่ดินในฟาร์มของผู้ปกครอง หรือเป็นนักเรียนที่ไม่ใช่บุตรเกษตรกรและอาศัยอยู่ในเมือง ซึ่งไม่สามารถจะหาที่ดินและเงินลงทุนทำโครงการอื่น ๆ ได้ก็แนะนำให้นักเรียนทำโครงการนี้โดยไปฝากไว้กับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรมหรือฟาร์มใหญ่ ๆ ที่มีธุรกิจกว้างขวาง ต้องการคนที่มีความชำนาญเฉพาะแต่ละงานในสาขาต่าง ๆ นักเรียนอาชีพเกษตรก็จะทำโครงการนี้ในฐานะผู้ฝึกงานหรือลูกจ้าง โดยได้อัตรา

ค่าแรงงานตามสมควร เมื่อครูนำนักเรียนไปหา นายจ้างในกิจการใหญ่ ๆ เหล่านั้น นายจ้างนักเรียน และครูต้องมีข้อตกลงกันเสียก่อนว่า

(1) งานด้านไหนที่นักเรียนสนใจที่จะฝึกและหาความชำนาญให้เกิดขึ้นแก่ตน

(2) งานชนิดนั้น ๆ ที่นักเรียนต้องการจะฝึกอย่างแท้จริง ทางโรงเรียนไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้ มีความจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากสถาบันหรือองค์การอื่น ๆ

(3) ครูเกษตรจะรับผิดชอบดูแลนักเรียนของตน เช่นเดียวกับนักเรียนที่ทำโครงการอื่น ๆ

จะเห็นได้ว่า โครงการเกษตรภายใต้การนิเทศประกอบด้วยโครงการต่าง ๆ ซึ่งงานในแต่ละโครงการนักเรียนจะได้รับความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ทางด้านเกษตรในสาขาที่นักเรียนสนใจ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพเกษตรต่อไป

พรเทัญ ปทุมศิริ (2527 : 18-25) กล่าวว่า งานเกษตรเป็นงานที่จะปูพื้นฐานให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะและปลูกฝังนิสัยในการเกษตรที่จะเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของผู้เรียน ทั้งเป็นการช่วยพัฒนาครอบครัวและท้องถิ่นของผู้เรียนด้วย

เจริญผล สุวรรณโชติ (2532 : 2) การปลูกฝังความรู้ ทักษะและการจัดประสบการณ์ในการจัดการงานอาชีพใด ๆ ก็ตามนั้น หากได้เริ่มให้เด็กได้เรียนรู้และปฏิบัติจริงในโรงเรียนคิดว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้วจะไม่ตกงานแน่ แต่ครูจะต้องเน้นให้เด็กสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง คิดเอง และทำเอง ในด้านวิชาการที่ยังมีความจำเป็นไม่ว่าจะเป็นวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ หรือคอมพิวเตอร์ แต่อย่างไรก็ตาม จะต้องปูพื้นฐานงานอาชีพด้วยตั้งแต่เด็กอยู่ในระบบโรงเรียน

รัตนากรณ์ ธรรมโกศล (2526 : 41-48) ได้กล่าวถึงโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งได้จัดการเรียนการสอนโดยเน้นวิชาเกษตร ลักษณะของการจัดการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้ทำการฝึกปฏิบัติงานเกษตรทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน เพื่อให้นักเรียนเหล่านั้นได้มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ใหม่ ๆ ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในอนาคต

อารีรัตน์ วัฒนสิน และคณะ (2531 : 32-33) กล่าวถึง นักเรียนโรงเรียนชลราษฎรอำรุง จังหวัดชลบุรี ได้รวมกลุ่มทำโครงการเกษตร โดยมีครูที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำ ผลปรากฏว่านักเรียนได้รับความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในโครงการที่นักเรียนทำ

สุภักดิ์ อนุกุล (2532 : 22-23) ตามที่กรมสามัญศึกษาได้ประกาศจุดเน้นแนวการจัดการศึกษาด้านการเรียนการสอนให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน ด้วยการจัดกลุ่มให้นักเรียนมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพอิสระตามความเหมาะสม ให้มองเห็นทางในการประกอบอาชีพ มีการฝึกเริ่มตั้งแต่การสำรวจ ศึกษาข้อมูลสภาพตลาดในท้องถิ่น วางแผน การจัดการและการตลาด จนถึงขั้นปฏิบัติงานมีรายได้ มีความรู้ และสามารถจัดการทางอาชีพในธุรกิจขนาดเล็กได้ เหล่านี้คือการให้นักเรียนมองเห็นช่องทางและสามารถตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม

จากหลักการจุดเน้นข้างต้น ของกรมสามัญศึกษา กรมวิชาการได้จัดทำโครงการพัฒนาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อการประกอบอาชีพอิสระระหว่างเรียนขึ้น โดยเริ่มแรกเป็นการหาแนวทาง มีโรงเรียนมัธยมศึกษาเข้าโครงการจำนวน 20 โรงเรียนทั่วประเทศ

จากการทำโครงการพอสรุปได้ว่า นักเรียนมีรายได้ มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์เกี่ยวกับอาชีพในท้องถิ่น โดยเฉพาะอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร นักเรียนจะให้ความสนใจมากและทำให้นักเรียนมีความสนใจในอาชีพท้องถิ่น ซึ่งจะมีผลในการเปลี่ยนค่านิยมทางอาชีพให้แก่ นักเรียนได้เป็นอย่างดี

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเลือกประกอบอาชีพ

การเลือกประกอบอาชีพเป็นกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับบุคคลโดยทั่วไป การที่บุคคลจะตัดสินใจเลือกอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งให้ประสบผลสำเร็จนั้นนับว่าเป็นปัญหาสร้างความยุ่งยากให้แก่บุคคลมาก เนื่องจากการเลือกอาชีพเป็นจุดที่สร้างความยากลำบากให้แก่บุคคลมาก จึงมีผู้ให้ความสนใจศึกษาเรื่องการเลือกอาชีพของบุคคลไว้อย่างกว้างขวาง ซึ่งมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

กินสเบิร์ก (Ginzberg, 1966 : 47-57) กล่าวถึงการเลือกอาชีพว่าเป็นกระบวนการตั้งแต่เกิดจนตายไม่ใช่การตัดสินใจเพียงครั้งเดียว แต่เป็นการตัดสินใจเป็นลำดับ

ติดต่อกันไป แต่ละช่วงของกระบวนการมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของอายุของแต่ละบุคคลซึ่งกาลเวลาเหล่านี้จะไม่หวนย้อนกลับหลังไปอีก ดังนั้นเมื่อตัดสินใจแล้วจะกลับหลังไม่ได้ การเลือกเป็นกระบวนการที่มุ่งไปสู่กาลข้างหน้า และจะจบลงด้วยการประนีประนอมระหว่างความสนใจ ความต้องการของตนเอง กับความเป็นจริงในโลก ดังนั้นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเลือกอาชีพตามทฤษฎีของกินส์เบอร์กจึงมี 3 ประการ คือ

- 1) การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการ (Process)
- 2) กระบวนการเลือกอาชีพจะย้อนกลับหลังไม่ได้ (Irreversible)
- 3) การเลือกอาชีพจะมีการประนีประนอมขั้นสุดท้ายระหว่างความสามารถ

ความสนใจ และความเป็นจริงของสภาพแวดล้อม (Compromise)

กินส์เบอร์ก แบ่งช่วงการเลือกอาชีพของบุคคลออกเป็น 3 ช่วง คือ

1) Fantasy Period เริ่มตั้งแต่ก่อนอายุ 11 ปี การเลือกอาชีพระยะนี้เป็นกระบวนการเลือกแบบเพ้อฝัน เป็นแต่เพียงความอยากเท่านั้น เด็กจะคิดเกี่ยวกับอาชีพในรูปของความปรารถนาที่จะเป็นเมื่อเป็นผู้ใหญ่ เด็กไม่สามารถที่จะประมาณความสามารถ หรือโอกาสและขอบเขตของความจริงได้ ระยะนี้เป็นระยะแรกที่เกิดทัศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับงาน เช่น เด็กจะพูดว่า "ฉันไม่ชอบทำงานหนัก" "ฉันไม่ชอบทำงานที่เกี่ยวกับความสกปรก"

2) Tentative Period อายุ 11-17 ปี การเลือกอาชีพระยะนี้ แสดงถึงความรู้สึกริเริ่มคิดของบุคคลเกี่ยวกับปัญหาของการตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพในอนาคต ค่านึงถึงอนาคตมากกว่าปัจจุบัน ช่วงนี้การเลือกยังเป็นการเลือกที่ยืดหยุ่นประกอบเกี่ยวกับตัวเองอยู่ เช่น ค่านึงถึงความสนใจ ความสามารถ และค่านิยมของตนเอง คนส่วนมากจะมีระยะการเลือกสูงสุดอยู่แค่นี้ ช่วงนี้ยังแบ่งออกเป็นขั้นต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

2.1) Interest Stage การเลือกในขั้นนี้จะอยู่ในรูปของความสนใจ และส่วนมากจะสัมพันธ์กับความปรารถนาในระยะ Fantasy Period

2.2) Capacity Stage การเลือกจะคำนึงถึงความสามารถ โดยการประเมินความสามารถของตนเอง การเลือกที่อาศัย ความสนใจ อย่างเดียวอาจจะผิดพลาดได้

2.3) Value Stage การเลือกจะคำนึงถึงค่านิยมของตนเองด้วย เด็กจะเริ่มมีค่านิยมเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้น

2.4) Transition เป็นขั้นหัวเลี้ยวหัวต่อ โดยทั่วไปเด็กจะสุขุมขึ้น มีความตื่นตัวเกี่ยวกับองค์ประกอบของความเป็นจริงมากขึ้น ในขั้นนี้เด็กหญิงจะปรับตัวให้เข้ากับบทบาทในอนาคต คือบทบาทของความเป็นภรรยาและความเป็นแม่ และมักจะนึกถึงการแต่งงานมากกว่าการทำงาน ซึ่งตรงกันข้ามกับเด็กชายที่มุ่งจะเลือกอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง

3) Realistic Period อายุ 17 ปี-ผู้ใหญ่ ระยะเวลาบุคคลจะยอมรับเอาความจริงในสิ่งแวดล้อมเข้ามามีอิทธิพลต่อการเลือก การเลือกจะเป็นการประนีประนอม (Compromise) ระหว่างความต้องการของตนเองกับโอกาสที่จะเป็นไปได้ ช่วงนี้แบ่งออกเป็นขั้นต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

3.1) Exploration Stage เป็นขั้นที่พยายามจะให้การตัดสินใจเลือก เป็นสิ่งที่ตรงกับความเป็นจริง คำนึงถึงความสนใจและค่านิยมของตนเอง เป็นขั้นที่เด็กคำนึงถึงอนาคตของตนเองมาก

3.2) Crystallization Stage อายุประมาณ 20 ปี เป็นขั้นที่ยอมรับคุณภาพของตนเอง คำนึงถึงจุดประสงค์ของอาชีพที่ตนจะเลือกต่อไปเป็นการตัดสินใจขั้นสุดท้าย

3.3 Specification Stage เป็นขั้นวางแผนเกี่ยวกับข้อบ่งชี้ของการเลือกในอาชีพใดอาชีพหนึ่งโดยมีการฝึกเพื่อหาความรู้และประสบการณ์ ถ้าปรากฏว่างานที่เลือกแล้วไม่เหมาะสมซึ่งความพอใจก็จะเข้าไปรับการฝึกเฉพาะงานด้านใดด้านหนึ่ง เป็นการหาความรู้ใหม่เฉพาะอาชีพต่อไป

จะเห็นได้ว่า จากทฤษฎีดังกล่าวการตัดสินใจเลือกอาชีพของเด็กนั้น ได้แบ่งออกเป็นช่วง ซึ่งช่วงที่มีอายุ 11-17 ปี เป็นช่วงที่เด็กคิดเกี่ยวกับเรื่องอาชีพ และเกิดทัศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับงานอาชีพ ซึ่งเด็กดังกล่าวจะอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ทฤษฎีการเลือกอาชีพที่รู้จักกันดีอีกทฤษฎีหนึ่งคือ ทฤษฎีการเลือกอาชีพของฮอลแลนด์ (Holland's Theory of Vocational Choice) (เจ้าของทฤษฎีคือ ฮอลแลนด์ (Holland, 1966 : 132) ซึ่งมีความเชื่อว่า ความสนใจในอาชีพและความชอบในอาชีพของบุคคลมีส่วนสัมพันธ์กับบุคลิกภาพของบุคคลนั้น ดังนั้นการเลือกอาชีพจึงเป็นการแสดงออกซึ่งบุคลิกภาพของบุคคลและแบบสำรวจความสนใจในอาชีพก็คือแบบสำรวจบุคลิกภาพนั่นเอง

นอกจากนี้ ฮอลแลนด์ ยังเชื่อว่าความพอใจในอาชีพ ความมั่นคงในอาชีพ และความสัมฤทธิ์ผลในอาชีพขึ้นอยู่กับความสอดคล้องกันระหว่างบุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมของงานแต่ละชนิด จากความเชื่อเช่นนี้ ฮอลแลนด์ จึงแบ่งแยกประเภทบุคลิกภาพของบุคคลและประเภทของสิ่งแวดล้อมของงานดังต่อไปนี้

1) ประเภทของบุคลิกภาพ

ฮอลแลนด์แบ่งประเภทของบุคลิกภาพของบุคคลออกเป็น 6 ประเภทคือ

1.1) The Realistic Model บุคลิกภาพของบุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้ คือ มีลักษณะของความเป็นผู้ชาย แข็งแรง ไม่ชอบเข้าสังคม มีความก้าวร้าว มีความสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อ และทักษะเป็นอย่างดีแต่ขาดความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์และทักษะ ชอบปัญหาที่เป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม บุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้มักจะชอบอาชีพต่อไปนี้คือ อาชีพด้านเทคนิคการบิน การก่อสร้าง ช่างไฟฟ้า การประมง วิศวกรรมเครื่องกล ช่างต่อท่อประปา ช่างถ่ายรูป พนักงานควบคุมเครื่องตัดขุดดิน พนักงานวิทยุ ช่างสำรวจ การเกษตร

1.2) The Intellectual Model บุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้มีลักษณะของผู้ชายเข้าสังคมไม่ค่อยเป็น ชอบเก็บตัว ชอบคิดมากกว่าการกระทำ ชอบใช้สติปัญญา มีค่านิยมและทัศนคติที่ไม่ค่อยตรงตามประเพณี บุคคลประเภทนี้ชอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เคมี บรรณารักษารวบรวมวารสารวิทยาศาสตร์ ธรณีวิทยา การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ อุตุนิยมศาสตร์ กายภาพศาสตร์ เขียนบทความทางวิทยาศาสตร์ และสัตวแพทย์

1.3) The Social Model บุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้ชอบการสังคม มีความรับผิดชอบ มีลักษณะของเพศหญิง ชอบทางด้านอักษรศาสตร์ การศาสนา มีความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์ และการใช้ทักษะเป็นอย่างดี หลีกเลี่ยงวิธีการแก้ปัญหาโดยใช้สติปัญญาชอบกิจกรรมทางกายภาพ ชอบแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่น มีความสามารถในการพูด ชอบอาชีพที่ช่วยเหลือผู้อื่น เช่น เป็นผู้ดูแลหรือผู้จัดการโรงเรียน นักจิตวิทยาคลินิก ตัวแทนของสวัสดิภาพทางสังคม นักสอนศาสนา ครู ผู้เชี่ยวชาญทางด้านปัญหาเยาวชน ผู้ให้คำปรึกษาหารือ ครูพลศึกษา ผู้ควบคุมดูแลสนามกีฬา หรือสนามเด็กเล่น จิตแพทย์ นักพูด

1.4) The Conventional Model บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบนี้ชอบรูปแบบทางภาษาและกิจกรรมเกี่ยวกับตัวเลข ชอบบทบาทของการเป็นผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา

หลักเลี้ยงสถานการณ์ที่ก้าวร้าว และการเกี่ยวข้องกับผู้อื่น ชอบการกระทำตามระเบียบแบบแผน เช่นผู้ดูแลรักษาหนังสือ ผู้ตรวจเงิน ผู้ประเมินราคา พนักงานชวเลข นักวิเคราะห์การเงิน ผู้ควบคุม การสำรวจ พนักงานบัญชี ผู้เชี่ยวชาญในการควบคุมคุณภาพ นักสถิติ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านบัญชี ผู้จัดการการค้า และการขนส่ง

1.5) The Enterprising Model บุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้จะมี ลักษณะของเพศชาย มีทักษะในการใช้ภาษาเพื่อการโฆษณา มีลักษณะเป็นคนเด่น แข็งแรง ไม่ค่อย ชอบการใช้สติปัญญา ชอบงานที่ได้แสดงออก และชอบเป็นผู้นำ มีความก้าวร้าวทางคำพูด อาชีพที่ บุคคลประเภทนี้ชอบได้แก่ งานด้านบริหารธุรกิจ พนักงานขาย ผู้จัดการโรงแรม งานในภัตตาคาร นักเสี่ยงโชคค้ากำไร ผู้จัดการกีฬา ผู้ขายหุ้นและขายสินค้า ผู้อำนวยการโทรทัศน์ นายหน้าขาย ของที่ท่องเที่ยว

1.6) The Artistic Model บุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้ไม่ชอบการ เข้าสังคมมีความต้องการที่จะแสดงออกตามแบบเฉพาะของตน ไม่ต้องเหมือน หรือตามอย่างผู้อื่น มี บทบาทของผู้หญิง มีความทรนจากความไม่สงบของอารมณ์บ่อย ๆ ชอบถ่ายทอดปัญหา สิ่งแวดล้อมออกมาโดยการแสดงออกทางศิลปะอาชีพที่บุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้ชอบ ได้แก่ ผู้จำหน่ายผลงานทางศิลปะ นักเขียน นักเขียนการ์ตูน พืชศิลป์ นักประพันธ์เพลง นักร้อง ผู้สอนการแสดง นักเขียนที่ไม่ประจำอยู่ในสำนักงานหนังสือพิมพ์ ผู้เรียบเรียงเสียงประสานดนตรี นักดนตรี คนเขียนบทละคร นักกวี ผู้จัดเวที ผู้ควบคุมวงดนตรี

2) ประเภทของสิ่งแวดล้อม

ประเภทของสิ่งแวดล้อมที่ฮอลแลนด์ แบ่งได้มี 6 ประเภท ซึ่งสอดคล้องกับ ประเภทของบุคลิกภาพคือ

2.1) The Realistic Environment สิ่งแวดล้อมประเภทนี้มีลักษณะ ที่เป็นรูปธรรม เช่น งานที่ใช้ทักษะทางจักรกล งานที่ต้องใช้กำลังกาย งานกลางแจ้ง งานที่ เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมประเภทนี้ เช่น ช่างเทคนิค ช่างไฟฟ้า งานก่อสร้าง การเกษตร สถานที่ ที่จัดอยู่ในสิ่งแวดล้อมประเภทนี้เช่น สถานีเติมน้ำมัน ร้านค้าเครื่องจักร ฟาร์ม สถานที่ก่อสร้าง และร้านค้าคน

2.2) The Intellectual Environment สิ่งแวดล้อมประเภทนี้แสดงลักษณะที่เป็นนามธรรม งานที่ต้องใช้ความสามารถ งานสร้างสรรค์ อันเป็นผลมาจากความคิดและสติปัญญา ใช้ความสามารถทางสติปัญญามากกว่าการใช้ฝีมือ สิ่งที่สำคัญสำหรับงานในสิ่งแวดล้อมประเภทนี้คือ ความสามารถในการเขียน งานที่จัดอยู่ในสิ่งแวดล้อมประเภทนี้ เช่น วิศวกร ภาษาศาสตร์ นักดาราศาสตร์ นักชีววิทยา นักพฤกษศาสตร์ นักวิจัยในห้องทดลอง นักวินิจฉัยโรค ในโรงพยาบาลหรือคลินิก งานห้องสมุด งานวิจัยเครื่องจักร นักคำนวณ สถานที่ที่จัดอยู่ในสิ่งแวดล้อมประเภทนี้ เช่น ห้องทดลองวิจัย ห้องวินิจฉัยโรคในโรงพยาบาลหรือคลินิก ห้องอ่านหนังสือ และที่ทำงานที่มีหนังสือวิทยาศาสตร์ ห้องสมุด

2.3) The Social Environment สิ่งแวดล้อมประเภทนี้แสดงลักษณะงานที่ต้องการความสามารถในการแปลความหมาย และแก้ไขพฤติกรรมของมนุษย์ สนใจในการสื่อสารกับผู้อื่นงานที่จัดอยู่ในสิ่งแวดล้อมประเภทนี้ได้แก่ ผู้จัดการโรงเรียน นักจิตวิทยาคลินิก ตัวแทนสวัสดิภาพทางสังคม ครู นักสอนศาสนา สถานที่ที่จัดอยู่ในสิ่งแวดล้อมประเภทนี้ เช่น โรงเรียนหรือวิทยาลัยสำนักงานบริการให้คำปรึกษาหรือ สถานบริการสัมภาษณ์เพื่อการบำบัด โรงพยาบาล โรคจิต วัด สำนักงานทางการศึกษา และศูนย์พักฟื้นหย่อนใจ

2.4) The Conventional Environment สิ่งแวดล้อมประเภทนี้แสดงลักษณะงานที่ต้องมีระบบ งานในเวลา งานที่เป็นรูปธรรม งานที่ต้องใช้กระบวนการทางภาษา และการคำนวณ เช่นงานธนาคาร ผู้ดูแลหนังสือ ผู้ตรวจเงิน ผู้ประเมินราคา พนักงานชวเลข นักวิเคราะห์การเงิน ผู้ควบคุมผลการสำรวจ พนักงานบัญชี ผู้เชี่ยวชาญการควบคุมคุณภาพ สถานที่ที่จัดอยู่ในสิ่งแวดล้อมประเภทนี้ได้แก่ ธนาคาร บริษัท ที่ทำการไปรษณีย์ ห้องเอกสาร และสำนักงานธุรกิจ

2.5) The Enterprising Environment สิ่งแวดล้อมประเภทนี้แสดงลักษณะงานที่ต้องใช้ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการโฆษณา ชักชวน และแนะนำผู้อื่น ได้แก่ งานบริหารธุรกิจ ผู้ขาย ผู้จัดการโรงแรม ประชาสัมพันธ์ของโรงงานอุตสาหกรรม สถานที่ทำงานที่จัดอยู่ในสิ่งแวดล้อมประเภทนี้ ได้แก่ ยานพาหนะ สำนักงานที่ดิน ที่ชุมนุมทางการเมือง และสำนักงานนายหน้าแจ้งความ

2.6) The Artistic Environment สิ่งแวดล้อมประเภทนี้แสดงลักษณะงานที่ต้องการการแปลความหมาย หรือการสร้างสรรค์รูปแบบของศิลปะ ตลอดจนถึงรสนิยม ความรู้สึกและจินตนาการและต้องการความสามารถในการวาดเส้น ใช้ความรู้สึกและอารมณ์ในการแก้ปัญหา สถานที่ทำงานที่จัดอยู่ในสิ่งแวดล้อมประเภทนี้ได้แก่ สถานที่ซ่อมและแสดงละคร สถานที่แสดงดนตรี ห้องเต้นรำ ห้องเขียนหนังสือ และห้องสมุด

เมื่อพิจารณาทฤษฎีการเลือกอาชีพของฮอลแลนด์แล้วเราจะมองเห็นแนวทางของการเลือกอาชีพได้ว่า ถ้าบุคคลใดต้องการจะเลือกอาชีพให้เหมาะสมกับตนเองเพื่อให้เกิดความพอใจในอาชีพ ความมั่นคงในอาชีพแล้วบุคคลนั้นก็ควรจะพิจารณาอาชีพที่มีลักษณะงานและสิ่งแวดล้อมของงานที่สอดคล้องและเหมาะสมกับลักษณะของตนเอง

ซูเปอร์ (Super, 1971 : 115-119) ได้ทำการศึกษาการเลือกอาชีพและได้สรุปรวบรวมตั้งเป็นทฤษฎีการเลือกอาชีพขึ้น โดยใช้ชื่อทฤษฎีว่า "Theory of Vocational Development" ซูเปอร์ใช้คำว่า Development แทน Choice ก็เพราะว่า Development ให้ความกว้างกว่า ซึ่งหมายรวมถึงความชอบการเลือกการพิจารณาตัดสินใจและการเข้าประกอบอาชีพ ความรู้อันเป็นรากฐานเบื้องต้นของทฤษฎีนี้มีอยู่ 12 ประการ คือ

1) ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) ทฤษฎีของความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นหลักสำคัญทั้งด้านที่เกี่ยวกับการศึกษาและจิตวิทยาทางอาชีพ เพราะบุคคลย่อมแตกต่างกันทั้งในด้านความสามารถ ความสนใจ และบุคลิกภาพ ดังนั้นการเลือกอาชีพของบุคคลก็ควรต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2) ความสามารถหลาย ๆ อย่างในตัวบุคคล (Multipotentiality) บุคคลแต่ละคนมีขีดความสามารถประจำตัวของแต่ละบุคคลที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในงานอย่างใดอย่างหนึ่งหรือพอใจในงานอย่างใดอย่างหนึ่ง การที่จะนำเอาคนหนึ่งไปเปรียบเทียบกับอีกคนหนึ่งนั้นไม่ได้ ทุกคนจะมีความสามารถเฉพาะตัวแต่มีตนละอย่าง

3) ภาระส่วนของความสามารถในอาชีพ (Occupational Ability Patterns) อาชีพแต่ละอาชีพจะมีภาระส่วนของความสามารถเฉพาะของแต่ละอาชีพ เช่น ความสามารถ ความสนใจ และบุคลิกภาพ นั่นคืออาชีพหนึ่ง ๆ ก็ต้องการบุคคลที่มีความสามารถ ความสนใจ และบุคลิกภาพ ต่างไปจากอีกอาชีพหนึ่ง

4) การเลียนแบบและบทบาทของรูปแบบ (Identification and Role of Models) บุคคลส่วนมากจะเลียนแบบบิดามารดาหรือบุคคลอื่นในด้านการประกอบอาชีพ เด็กวัยรุ่นจะสนใจอาชีพโดยการเลียนแบบจากอาชีพของผู้ใหญ่ ดังนั้นผู้ใหญ่ก็ควรจะเป็นรูปแบบที่ดีให้แก่เด็ก

5) ความต่อเนื่องของการตัดสินใจ (Continuity of Adjustment) การที่บุคคลจะเลือกอาชีพอะไรนั้นการตัดสินใจเลือกจะต้องจัดให้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง (Continuous Process) ทั้งนี้เนื่องจากสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่บุคคลอาศัยอยู่หรือทำงานอยู่ รวมทั้ง Self-concept ของตนเองย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและประสบการณ์ ดังนั้น การเลือกและการตัดสินใจก็ต้องเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันไป

6) ช่วงของชีวิต (Life Stage) กระบวนการเลือกอาชีพเป็นกระบวนการต่อเนื่องตามช่วงชีวิตของบุคคล ซึ่งแบ่งออกเป็นช่วง ๆ ดังต่อไปนี้ (ซูเปอร์ Super, 71-72)

6.1) Growth Stage ช่วงของการเจริญเติบโต เริ่มตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 14 ปี เป็นระยะที่เด็กกำลังเจริญเติบโต

6.2) Exploration Stage ช่วงของการสำรวจ ระหว่างอายุ 14-25 ปี เป็นช่วงที่บุคคลพยายามทำความเข้าใจตนเอง ทดลองสวมบทบาทของผู้ใหญ่ เช่น การทำคู่ การหาอาชีพ และการหาตำแหน่งในสังคม

6.3) Establishment Stage ช่วงของการสร้างหลักฐานระหว่างอายุ 25-45 ปี เป็นช่วงที่บุคคลคิดมีครอบครัว มีบทบาทในสังคม มีอาชีพแน่นอน มีงานทำมั่นคง และมีบ้านอยู่อาศัย

6.4) Maintenance Stage ช่วงของชีวิตที่มั่นคง ระหว่างอายุ 45-65 ปี เป็นช่วงที่เห็นความสำเร็จของครอบครัว พยายามที่จะมีหน้ามีตา หาความก้าวหน้าในการทำงาน

6.5) Decline Stage ช่วงของความเสื่อม ตั้งแต่อายุ 65 ปี ถึงตาย เป็นช่วงที่ทำงานน้อยลง มีความรับผิดชอบน้อย และมีบทบาทในสังคมน้อย

7) กระแสของอาชีพ (Career Patterns) กระแสของอาชีพขึ้นอยู่กับระดับสังคม เศรษฐกิจ และโอกาส ซึ่งกระแสอาชีพนี้ได้แก่ ระดับความสูงต่ำของอาชีพความถี่ในการเปลี่ยนงาน อาชีพบางอย่างทำให้เหนื่อยงานบ่อย แต่อาชีพบางอย่างก็ไม่ต้องเหนื่อยงานบ่อย ๆ

8) การพัฒนาอาชีพควรได้รับการแนะแนวทาง (Development Can Be Guided) การพัฒนาตลอดช่วงของชีวิตควรได้รับการแนะแนวทางให้ถูกต้องเพื่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพอย่างเหมาะสม โดยการให้ทดลองฝึกงานบ้างตามโอกาสอันควร

9) การพัฒนาอาชีพเป็นผลของการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม (Development as the Result of Interaction) สิ่งแวดล้อมได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูจากบ้าน การได้รับการศึกษาจากโรงเรียนและจากสังคม ซึ่งจะเป็นสิ่งช่วยประเทืองแปลความหมาย ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพและทดลองวางแผนเกี่ยวกับอาชีพเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจตนเอง ซึ่งนับว่าเป็นการสร้าง Self-concept ของตนเองด้วย คือทำให้รู้จักตนเอง เช่น รู้จักความสนใจ ความถนัด และความสามารถของตนเอง อันจะทำให้รู้จักประเมินประนีประนอมระหว่างความสามารถของตนเองกับโอกาสที่จะเป็นไปได้จริง

10) ความไม่คงที่ของกระสวนอาชีพ (The Dynamics of Career Patterns) กระสวนของอาชีพที่ขึ้นอยู่กับระดับของสังคม เศรษฐกิจ ของบิดามารดา สติปัญญา ความสามารถ และความสนใจของบุคคลซึ่ง ไม่คงที่เช่นเดียวกับการพัฒนาการของบุคคลตามช่วงชีวิต ระหว่างช่วงของการเจริญเติบโต (the growth stage) และระยะต้นของช่วงการสำรวจ (the early exploration stage) และขั้นของชีวิตที่มั่นคง (maintenance stage)

11) ความพอใจในงานขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบุคคล ตำแหน่งและบทบาทของบุคคล (Job Satisfaction : Individual Differences, Status and Role) บุคคลจะพึงพอใจในงานถ้างานนั้นไปกันได้กับวิถีชีวิต ความสามารถและการได้สวมบทบาทตามที่บุคคลนั้นต้องการ ระดับของความพอใจขึ้นกับระดับของการพัฒนา (Self-concept) ของบุคคล

12) งานคือวิถีทางของชีวิต (Work is a Way of Life) งานเป็นวิถีทางแห่งชีวิตของบุคคล การที่บุคคลจะพึงพอใจในงานและพึงพอใจในวิถีชีวิตของตนเองนั้นขึ้นอยู่กับ การที่บุคคลได้ค้นพบทางออกที่ใช้แสดงความสามารถ ความสนใจ บุคลิกภาพ และค่านิยมของบุคคลนั้น ๆ และสามารถกระทำได้ตามบทบาทที่บุคคลนั้นเลือกแล้ว

จากทฤษฎีของกินส์เบิร์ก (Ginzberg) ทฤษฎีของฮอลแลนด์ (Holland) และทฤษฎีของ ซุปเปอร์ (Super) จะเห็นได้ว่ามีปัจจัยหลายประการที่ทำให้นักเรียนเลือกประกอบอาชีพ และโดยเฉพาะซุปเปอร์ (Super) ยังสรุปคำว่า การเลือกอาชีพยังหมายถึง ความชอบ

ของการเลือก การพิจารณา การตัดสินใจและการเข้าประกอบอาชีพ ซึ่งประกอบด้วยความรู้ อันเป็นรากฐานเบื้องต้นของทฤษฎีนี้ หลายประการ และจากความรู้อันเป็นรากฐานอันนี้สรุปได้ว่า ในการเลือกอาชีพของบุคคลนั้น มีปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพล ส่งผลให้บุคคล เลือกพิจารณา ตัดสินใจประกอบอาชีพ ซึ่งได้แก่ ช่วงอายุ บุคลิกภาพ ความสามารถของบุคคล ความสนใจ การเรียนแบบการประกอบอาชีพจากบิดามารดา สถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่บุคคลอาศัยอยู่ ระดับ สังคม เศรษฐกิจ โอกาสการได้รับการแนะแนวทางให้ทดลองฝึกงาน การปฏิสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อม ซึ่งได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู จากบ้าน การได้รับการศึกษาจากโรงเรียนและสังคม ระดับเศรษฐกิจของบิดามารดา สติปัญญา ช่วงอายุ ความพึงพอใจ ค่านิยม จะเห็นได้ว่าปัจจัย เหล่านี้เป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพล ต่อการเลือกอาชีพ ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาเป็นตัวแปรต้น หรือตัวแปรอิสระ ส่วนการเลือกอาชีพเป็นตัวแปรตาม ในการศึกษา วิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษา เฉพาะปัจจัยที่น่าสนใจ และมีผลต่อการเลือกประกอบอาชีพเกษตรกรรม ในชุมชนของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ในจังหวัดพังงา ดังนั้นคือ กิจกรรมโครงการเกษตร ภายใต้งานนิเทศ เขตที่อยู่อาศัย อาชีพของผู้ปกครอง ฐานะทางด้านเศรษฐกิจของผู้ปกครอง ค่านิยม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ข่าวสารและการแนะแนว ความรู้ ทักษะและประสบการณ์เป็น ตัวแปรต้น เพื่อศึกษาว่าตัวแปรต้นมีความสัมพันธ์ และมีอิทธิพลต่อการเลือกประกอบอาชีพเกษตรกรรม ในชุมชนของนักเรียนจริงหรือไม่เพียงใด นั่นคือ ได้กำหนดให้การเลือกประกอบอาชีพเกษตรกรรม ในชุมชนเป็นตัวแปรตาม

3. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพ ซึ่งได้มีผู้ทำการศึกษา ไว้ ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ พบว่า มีปัจจัยที่มีอิทธิพล และความสัมพันธ์ ซึ่งมีผลต่อการ เลือกประกอบอาชีพ ดังนี้

3.1 กิจกรรมโครงการเกษตรภายใต้งานนิเทศ

สำหรับกิจกรรมโครงการเกษตรภายใต้งานนิเทศนั้น เป็นกิจกรรมที่ โรงเรียนจัดขึ้น ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในเอกสารที่เกี่ยวข้องข้างต้น สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใน ประเทศนั้น ยังไม่มีผู้ทำการศึกษาวิจัยในลักษณะกิจกรรมโครงการเกษตรภายใต้งานนิเทศกับการ

เลือกประกอบอาชีพเกษตรในชุมชนของนักเรียน ส่วนในต่างประเทศมีผู้วิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจในการประกอบอาชีพ ดังนี้

เอลส์เวิร์ธ (ณรงค์ศักดิ์ คัดไผ่ตา, 2516 : 8-16 อ้างอิงมาจาก Ellsworth, 1959 : 1233) ได้วิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเลือกอาชีพของนักวิทยาศาสตร์อเมริกัน ได้พบว่า นอกจากปัจจัยอื่นที่มีผลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนแล้ว กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นก็มีผลต่อการปลูกฝังความสนใจในทางวิทยาศาสตร์ ด้านกิจกรรมเหล่านี้ได้แก่ การเรียนวิทยาศาสตร์ในชั้นการทดลอง ชุมชนวิทยาศาสตร์ การค้นคว้าและการศึกษานอกสถานที่

ดังนั้นพอที่จะสรุปได้ว่า ลักษณะกิจกรรมของโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศก็เป็นกิจกรรมหนึ่งเช่นกันที่โรงเรียนจัดขึ้น ซึ่งนักเรียนที่ทำโครงการดังกล่าวน่าจะมีความสนใจและความต้องการเลือกประกอบอาชีพเกษตรในชุมชนมากกว่านักเรียนที่ไม่ทำโครงการ

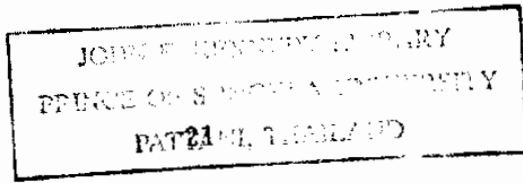
3.2 เขตที่อยู่อาศัย

ได้มีผู้ทำการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับเรื่องที่อยู่และเขตอาศัยของนักเรียน มีผลต่อการเลือกประกอบอาชีพของตนเองคือ

คอลลาโซ (ประจวบ ประภาวงศ์, 2516 : 10-22 อ้างอิงมาจาก Collazo, 1967 : 1534-1535) ได้วิจัยเกี่ยวกับการวางแผนอาชีพของเด็กหนุ่มสาวชาว Puerto Rican กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายหญิงจากสิบโรงเรียน จำนวน 515 คน ผลปรากฏว่า นักเรียนที่อยู่ในแหล่งอุตสาหกรรมในเมือง บิดาประกอบอาชีพชั้นสูงหรือรับราชการ มักจะเลือกอาชีพชั้นสูง ส่วนนักเรียนที่อยู่ในชนบท บิดาเป็นชาวนาหรือทำงานหนักจะเลือกอาชีพในระดับต่ำเป็นส่วนมาก

จิรพงศ์ สุขจันทร์ (2529 : 38) ได้สำรวจความต้องการในการเลือกเรียนวิชาเกษตรกรรมตามแผนการเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ 2 ในจังหวัดสงขลา จำนวน 306 คน พบว่า นักเรียนที่ทำการเลือกเรียนวิชาเกษตรกรรมในโรงเรียนมัธยมนั้น นักเรียนกว่าสองในสามอาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล คิดเป็นร้อยละ 68.63

สรุปได้ว่า เขตที่อยู่อาศัยมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียน เพราะเขตที่อยู่อาศัยนั้นเป็นสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียน และโดยเฉพาะการเลือกประกอบอาชีพเกษตรกรรมของนักเรียนแล้ว เขตที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันน่าจะเลือกอาชีพเกษตรกรรมแตกต่างกัน

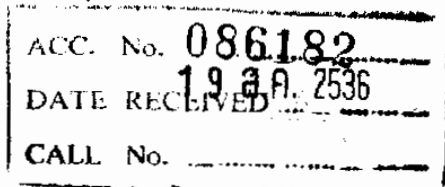

3.3 อาชีพของผู้ปกครอง

บิดามารดาหรือผู้ปกครองนั้นมีความสำคัญต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนอย่างมาก ดังผลการวิจัยของ อีคดี้ (Eaddy, 1969 : 2958-9) ที่ได้ศึกษาเพื่อจัดลำดับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนจากมากไปหาน้อย พบว่า บิดามารดามีอิทธิพลมากที่สุด ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ แทนเซอร์ (Tanzer, 1957 : 890) ในปี 1957 และผลการวิจัยของ ดอบบิ้นส์ (Dobbins, 1969 : 2958) ในปี 1969 พบว่า การเลือกอาชีพของนักเรียนนั้น ขึ้นอยู่กับความสนใจและอาชีพของบิดามารดา นอกจากนี้ผลการวิจัยของคอลลาโซ (Collazo, 1967 : 1534-5) ในปี 1967 ที่กระทำกับกลุ่มตัวอย่างเด็กชาวเปอร์โตริกัน ก็พบว่านักเรียนที่อยู่ในแหล่งอุตสาหกรรมในเมืองซึ่งบิดามารดาประกอบอาชีพชั้นสูงหรือรับราชการ มักจะเลือกอาชีพชั้นสูง ส่วนนักเรียนที่อยู่ในชนบทบิดามารดาประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม เช่น ทานา หรือกรรมกร จะเลือกอาชีพในระดับต่ำเป็นส่วนมาก (สมพงษ์ อาภาพันธ์, 2519, 8-13 อ้างอิงมาจาก Collazo, 1967 : 1534-1535, Dobbins, 1969 : 2958, Eaddy, 1969 : 2958-2959, Tanzer, 1957 : 890)

สำหรับผลการศึกษากายในประเทศที่สนับสนุนเกี่ยวกับอิทธิพลของบิดามารดาที่มีต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนนั้น ได้มีผู้วิจัย ดังนี้

ในปี 2513 สมพงษ์ มั่นระวัง (2513 : บทคัดย่อ) ได้สำรวจเกี่ยวกับแนวโน้มของการเลือกเรียนต่อสายสามัญและสายอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสุโขทัย พบว่า ผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนมากกว่าครู นักเรียนที่มีผู้ปกครองทำไร่ ทานา ทาสวน จะเลือกเรียนต่อสายอาชีพมากกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองมีอาชีพค้าขาย ครู และข้าราชการอื่น ๆ และนอกจากนี้ อรอร ชื่นศิริ (2509 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเลือกเรียนสาขาอาชีพศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2507 กองโรงเรียนราษฎร์ จังหวัดพระนคร พบว่า การขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ปกครองไม่ให้เรียนต่อมีสาเหตุทำให้นักเรียนเรียนอาชีพศึกษา ทั้งนี้ก็เพราะนักเรียนทราบพื้นฐานของผู้ปกครอง และในปีเดียวกันนี้ จันทมา บุตุวานิช (2509 : บทคัดย่อ) ก็ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดเพชรบุรี พบว่า การตัดสินใจเลือกอาชีพของเด็กนักเรียนนั้น จะ

ตัดสินใจเลือกอาชีพโดยปรึกษาคามารดาถึงร้อยละ 61 และจะตัดสินใจโดยอาศัยความสนใจ
 ของนักเรียนเองเพียงร้อยละ 27 เท่านั้น

ณรงค์ คิตไสดา (2516 : 15) กล่าวว่า บิดามารดามีอิทธิพลต่อการ
 เลือกอาชีพของนักเรียน ซึ่งอาจเนื่องมาจากได้รับการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด และประสบการณ์
 เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าใช้จ่ายที่จะส่งเสียให้เรียน หรือฐานะทาง
 เศรษฐกิจของครอบครัว

สรุป บิดามารดามีอิทธิพลอย่างมากในการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียน
 ดังงานวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

3.4 ฐานะทางด้านเศรษฐกิจของผู้ปกครอง

ประจวบ ประภาวงศ์ (2516 : 10-22 อ้างอิงมาจาก Channay,
 1969 : 2959, Cook, 1967 : 799, Super, 1957 : 243) ดังนี้

แซนแนย์ (Channay, 1969 : 2957-2959) ได้วิจัยเกี่ยวกับเหตุผล
 ในการเลือกอาชีพของนักเรียน และพบว่า นักเรียนที่มาจากชุมชนซึ่งครอบครัวมีฐานะทาง
 เศรษฐกิจต่ำจะพิจารณาด้านการเงิน การควบคุมงาน เกียรติยศสูงกว่านักเรียนที่มาจากชุมชนซึ่งมี
 ฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า

คุก (Cook, 1967 : 799) ได้วิจัยองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์
 กับการเลือกอาชีพของเด็กผู้ชาย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมต้น และมีชนปลาย
 ไนเมตลเจฟเพอร์ตัน วิสคอนซิน จำนวน 384 คน ผลปรากฏว่า การเลือกอาชีพจะมีความสัมพันธ์
 กันอย่างมีระบบ กับพื้นฐานเศรษฐกิจสังคม

ซูเปอร์ (Super, 1957 : 243) ได้สรุปข้อคิดเห็นไว้ดังนี้ ความสนใจ
 ของเด็กต่อการศึกษาต่อในวิทยาลัยนั้น ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของครอบครัวในสังคมที่เปลี่ยนแปลง
 รวดเร็ว เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำมีแนวโน้มที่จะมุ่งหวังในอาชีพ
 ที่สูงกว่าที่บิดามารดาทำไว้ เด็กที่มาจากครอบครัวอิสระจะเลือกอาชีพที่พอ ๆ กับบิดามารดา

จิรพงศ์ สุขจันทร์ (2529 : บทคัดย่อ) พบว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองมีฐานะ
 ในชั้นพอเลี้ยงตนเองได้ เลือกเรียนวิชาเกษตรร้อยละ 83 มีฐานะยากจน ร้อยละ 10.14 และ
 ผู้ปกครองมีฐานะทางด้านเศรษฐกิจดีมีเพียงร้อยละ 6.86 เท่านั้น

จากงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่า ฐานะของผู้ปกครองมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียน โดยเฉพาะเด็กที่มีครอบครัวที่มีฐานะทางการเงินดีมักจะเลือกอาชีพที่สามารถหาเงินได้ดีด้วย แต่ในทางตรงกันข้ามจากงานวิจัยของจิรพงศ์ พบว่า นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่บ้านตักกลับเลือกเรียนวิชาเกษตรกรรมน้อย

3.5 ค่านิยม

การศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งปรากฏผลคล้ายคลึงกันทั้งที่ศึกษาในต่างประเทศและในประเทศไทย ดังนี้

ณรงค์ศักดิ์ คัดโสดา (2516 : 8-16 อ้างอิงมาจาก Gribbons and Lohnes, 1965 : 248-252, Perron, 1965 : 254-257)

กริบบอนส์ และโลเนส (Gribbons and Lohnes, 1965 : 248-252) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางอาชีพในช่วงระยะเวลา 5 ปี ของนักเรียนชาย-หญิง ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเมืองบอสตัน 111 คน พบว่านักเรียนทั้งชายและหญิงเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางอาชีพอยู่ตลอดระยะเวลา 5 ปี เด็กหญิงสนใจค่านิยมเกี่ยวกับการติดต่อกับคนและบริการสังคม ส่วนชายได้ความมีเกียรติ และสิ่งเร้าภายนอกไม่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของเด็ก

เพอร์โรน (Perron, 1965 : 254-257) ก็ได้วิจัยเรื่องค่านิยมการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ไว้ตั้งแต่ปี 1965 ผลปรากฏว่า ค่านิยมทางอาชีพที่สำคัญที่สุดคือ รายได้สูง ความมั่นคงในอนาคต ค่านิยมโดยทั่วไปที่สำคัญ ได้แก่ การช่วยเหลือผู้อื่น ทำงานเกี่ยวกับวัตถุ และไม่ต้องทำงานตามคำสั่งใคร

ฉกา บุญเรือง (2520 : 17-25 อ้างอิงมาจาก Chong, 1977 : 4128-A, Keith, 1977 : 4135-A) ดังนี้

ชอง (Chong, 1977 : 4128-A) ได้ศึกษาการเลือกอาชีพและระบบค่านิยม พบว่า ค่านิยมต่อการเลือกอาชีพตามลำดับดังนี้ ความปลอดภัยในครอบครัว การยอมรับตัวเอง ความมีอิสระ ค่านิยมที่มีความสำคัญน้อยลง ได้แก่ ความปลอดภัยของชาติ เงินเดือน และการยอมรับทางสังคม การเลือกค่านิยมโดยทั่วไป กลุ่มตัวอย่าง เลือกความซื่อสัตย์ว่าสำคัญที่สุดถัดมา ได้แก่ ความรับผิดชอบ ใจกว้าง ความสะอาด จินตนาการ และความซื่อซึ้ง ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบการเลือกอาชีพ 6 อาชีพ พบว่า สิ่งแวดล้อมของอาชีพมีผลต่อการเลือกอาชีพอย่างมีนัยสำคัญ

คีธ (Keith, 1977 : 4135-A) ได้เปรียบเทียบค่านิยมในงานและระดับวุฒิภาวะในอาชีพของนักศึกษาที่ย้ายมาจากวิทยาลัยชุมชนและนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาของมหาวิทยาลัยพลอร์ดีดา ผลปรากฏว่า พบความแตกต่างเพียงเล็กน้อย ระหว่างค่านิยมในงาน หรือวุฒิภาวะทางอาชีพ โดยเฉพาะความแตกต่างทางด้านฐานะ เศรษฐกิจและสังคมเท่านั้น แต่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างวุฒิภาวะทางอาชีพ กับค่านิยมในงานของกลุ่มตัวอย่าง และยังพบความสัมพันธ์ทางลบในตัวแปรอื่น เช่น คะแนนจากการจัดอันดับการวุฒิภาวะทางอาชีพ และค่านิยมในงานของกลุ่มที่ย้ายมา

สำหรับการศึกษาในประเทศไทยนั้น ในปี พ.ศ. 2508 มัชชรี บุณาค (2508 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพื้นฐานความรู้สึนึกคิดเกี่ยวกับการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตจังหวัดพระนคร จำนวน 2,100 คน โดยใช้แบบสอบถาม พบว่า นักเรียนชาย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จะมีการเลือกอาชีพแบบลองเลือกร้อยละ 91.41 แต่นักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จะมีการเลือกอาชีพโดยคำนึงถึงคุณค่าของอาชีพร้อยละ 34.34 นักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จะเลือกอาชีพโดยคำนึงถึงคุณค่าของอาชีพร้อยละ 46.04 ส่วนนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จะเลือกอาชีพโดยคำนึงถึงคุณค่าของอาชีพร้อยละ 39.92

ในปี พ.ศ. 2512 มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับตัวประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยคือ สุนี ธนสารสมบัติ (2512 : บทคัดย่อ) ศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดภาคกลาง จลวย กิรติรักษกุล (2512 : บทคัดย่อ) ศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ วารุณี อัสวีร์วัฒน์ (2512 : บทคัดย่อ) ศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดภาคเหนือ
ปรากฏผลสอดคล้องกันเกี่ยวกับการจัดลำดับค่านิยมทางอาชีพ คือ ทางด้านความสามารถในการศึกษาเล่าเรียนเป็นอันดับหนึ่ง ด้านคุณประโยชน์ของอาชีพเป็นอันดับสอง โอกาสก้าวหน้าในการทำงานเป็นอันดับสาม คุณค่าทางเศรษฐกิจเป็นอันดับสี่ คุณค่าทางสังคมเป็นอันดับห้า และความมุ่งหวังของครอบครัวเป็นอันดับแรก